

TRADUCEREA LIMBAJULUI JURIDIC ȘI PROBLEMA ECHIVALENȚEI

Anișoara DUBCOVETCHI

Doctorand, Magistru, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: adubcovetchi@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-3405-1426>

Domeniul dreptului și limbajul său juridic influențează permanent viața membrilor societății. Limbajul juridic este considerat a fi construcții complexe, pompoase, laborioase, sinuoase, arhaice și exagerate de sintaxă. Datorită complexității sale, un număr mare de persoane nu înțeleg pe deplin documentele importante (drepturile și obligațiile acordate de o constituție), deciziile exprimate de o instanță sau de un tribunal, regulamentele încorporate într-o statuie sau termenii legali specificați într-un contract. Ar trebui să luăm în considerare un aspect foarte important - traducerea limbajului juridic. În prezenta lucrare vom analiza traducerea textelor juridice, care nu este doar o chestiune de transfer lingvistic, ci o încercare de a comunica mesajul altcuiva printr-o altă limbă. Vom arăta cum traducătorul trebuie să se concentreze pe o rețea complexă de factori, pentru a realiza o traducere corectă, cum ar fi contextul situației, utilizarea preconizată a traducerii, scopul comunicativ, cunoașterea generică, contextul retoric. Traducătorii trebuie să aibă cunoștințe de bază despre culturile și sistemele juridice ale limbilor sursă și țintă și trebuie să fie conștienți de diferențele dintre aceste culturi și chiar de absența unor concepte echivalente.

Cuvinte-cheie: traducere, texte juridice, limbaj juridic, echivalență, dificultățile traducerii.

TRANSLATION OF LEGAL LANGUAGE AND THE PROBLEM OF EQUIVALENCE

The field of law and its legal language, permanently influence the lives of the members of the society. Legal language is thought to be complex, pompous, laborious, sinuous, archaic, and exaggerative syntax constructions. Due to its complexity, a great number of people do not fully understand important documents (their rights and obligations granted by a constitution), decisions expressed by a court or by a tribunal, the regulations embodied in a statue, or the legal terms specified in a contract. We should take into consideration a very important aspect - the translation of legal language. In this paper, we will deal with the translation of legal texts, which is not simply a matter of linguistic transference, but an attempt to communicate someone else's message through another language. We will show how the translator has to focus on a complex network of factors, in order to perform an accurate translation, such as the context of situation, the intended use of the translation, the communicative purpose, the generic knowledge, the rhetorical context. Translators must have basic knowledge of the legal cultures and systems of the source and target languages, and they must be aware of the differences of these cultures and even of the absence of equivalent concepts.

Keywords: translation, legal texts, legal language, equivalence, translation difficulties.

TRADUCTION DU LANGAGE JURIDIQUE ET LE PROBLÈME DE L'ÉQUIVALENCE

Le domaine du droit et son langage juridique influencent en permanence la vie des membres de la société. Le langage juridique est considéré comme des constructions syntaxiques complexes, pompeuses, laborieuses, sinueuses, archaïques et exagérées. En raison de sa complexité, un grand nombre de personnes ne comprennent pas pleinement les documents

importants (leurs droits et obligations accordés par une constitution), les décisions exprimées par un tribunal ou par un tribunal, les règlements incorporés dans une statue ou les termes juridiques spécifiés dans un contrat. Nous devrions prendre en considération un aspect très important - la traduction du langage juridique. Dans cet article, nous aborderons la traduction de textes juridiques, qui n'est pas simplement une question de transfert linguistique, mais une tentative de communiquer le message de quelqu'un d'autre à travers une autre langue. Nous montrerons comment le traducteur doit se concentrer sur un réseau complexe de facteurs, afin d'effectuer une traduction précise, tels que le contexte de la situation, l'utilisation prévue de la traduction, le but communicatif, la connaissance générique, le contexte rhétorique. Les traducteurs doivent avoir une connaissance de base des cultures et des systèmes juridiques des langues source et cible, et ils doivent être conscients des différences de ces cultures et même de l'absence de concepts équivalents.

Mots-clés : traduction, textes juridiques, langue juridique, équivalence, difficultés de traduction.

ПЕРЕВОД ЮРИДИЧЕСКОГО ЯЗЫКА И ПРОБЛЕМА ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ

Сфера права и ее юридический язык постоянно влияют на жизнь членов общества. Юридический язык считается сложным, напыщенным, трудоемким, извилистым, архаичным и наполненным синтаксическими конструкциями. Из-за его сложности, большое количество людей не до конца понимают важные документы (права и обязанности, предоставленные Конституцией), решения, вынесенные судом или трибуналом, положения, включенные в решения, или юридические условия, указанные в договоре. Следует учитывать один весьма важный аспект - перевод юридического языка. В данной работе мы проанализируем перевод юридических текстов, который представляет собой не просто языковой перевод, а попытку передать чужое сообщение на другом языке. Мы покажем, как переводчику необходимо сосредоточиться на сложной сети факторов, чтобы сделать правильный перевод, таких как контекст ситуации, предполагаемое использование перевода, коммуникативная цель, общие знания, риторический контекст. Переводчики должны иметь базовые знания о культурах и правовых системах исходного и целевого языков и должны осознавать различия между этими культурами и даже отсутствие эквивалентных понятий.

Ключевые слова: перевод, юридические тексты, юридический язык, эквивалентность, трудности перевода.

Introducere

Domeniul dreptului și limbajul său juridic influențează permanent viața membrilor societății. Limbajul juridic este considerat a fi construcții complexe, pompoase, laborioase, sinuoase, arhaice și exagerate de sintaxă. Datorită complexității sale, un număr mare de persoane nu înțeleg pe deplin documentele importante (drepturile și obligațiile acordate de o constituție), deciziile exprimate de o instanță sau de un tribunal, regulamentele încorporate într-o statuie sau termenii legali specificați într-un contract. Ar trebui să luăm în considerare un aspect foarte important - traducerea limbajului juridic. În prezenta lucrare vom analiza traducerea textelor juridice, care nu este doar o chestiune de transfer lingvistic, ci o

încercare de a comunica mesajul altcuiva printr-o altă limbă. Vom arăta cum traducătorul trebuie să se concentreze pe o rețea complexă de factori, pentru a realiza o traducere corectă, cum ar fi contextul situației, utilizarea preconizată a traducerii, scopul comunicativ, cunoașterea generică, contextul retoric. Traducătorii trebuie să aibă cunoștințe de bază despre culturile și sistemele juridice ale limbilor sursă și țintă și trebuie să fie conștienți de diferențele dintre aceste culturi și chiar de absența unor concepte echivalente.

Idei principale ale cercetării

Traducerea în domeniul juridic implică unele cunoștințe specifice pentru a reproduce conținutul exact al textului și pentru a găsi echivalentele corecte

și recunoscute pentru termenii specializați. Având în vedere faptul că nu există studii interesante în acest domeniu care să aibă ca obiect traduceri din limba străină în limba română, nu există un obstacol lingvistic în această lucrare. În procesul traducerii, este esențial ca pentru textele specializate să se mențină caracteristicile stilistice ale limbii-sursă în limba-țintă (română).

Traducerea juridică a fost deseori descrisă ca o categorie de sine stătătoare, ca urmare a complexității discursului juridic ce combină două extreme: precizia terminologică a traducerii de specialitate și inventivitatea limbii literare folosită în interpretarea semnificațiilor ambigue. Atunci când vorbim despre traducere juridică, nu ar trebui să facem greșeala de a crede că aceasta este doar o chestiune de transcodare a cuvintelor dintr-o limbă în alta, deoarece un text este scris pentru un anumit receptor. Traducerea terminologiei juridice necesită o anumită atenție, deoarece, din punct de vedere abstract, aceasta este adânc și ferm înrădăcinată în cultura și tradiția intelectuală internă. Acest lucru ne duce cu gândul la două considerente: în primul rând, o traducere poate fi țintă sau sursă orientată, existând astfel un obiectiv menit a fi realizat prin traducere sau că strategiile de traducere pot fi schimbate.

Conceptele de fidelitate a traducerii (acuratețea traducerii, gradul în care traducătorul reușește să redea textul inițial) vs. transparență a traducerii (gradul în care o traducere, în opinia unui vorbitor nativ, se conformează cu gramatica, sintaxa, expresiile lingvistice ale limbii sale materne) au fost definite de Schleiermacher, care distinge între transparență, ca metodă care apropie scriitorul de cititor și fidelitate, care apropie cititorul de autor [1].

De la apariția traducerii juridice, au fost dezbătute diferite puncte de vedere cu privire la rolul traducătorului juridic, dacă acesta ar trebui să fie un jurist sau un lingvist, la relația sa cu sursa și ținta textelor juridice, precum și în privința puterii discreționare de

care ar trebui să beneficieze. Natura provocatoare a rolului traducătorului juridic vine din esența traducerii juridice în sine.

În traducerea juridică, cercetarea terminologică este foarte importantă. Multe legislații sunt bazate pe legi speciale și limbajul traducerii trebuie să fie cel folosit în aceste legi. Astfel cum e în toate traducerile juridice, precizia este ordinea zilei, dar fiecare efort ar trebui să fie făcut pentru a păstra traducerea cât mai elegantă posibilă. Textele juridice diferă în funcție de natura funcției lor. Limba franceză juridică poate fi văzută ca fiind compusă din mai multe feluri de text. Astfel, există trei tipuri diferite de texte juridice: a) texte academice care sunt compuse din jurnale de cercetare academică și manuale juridice, b) texte juridice tratând sentințe judecătorești sau rapoarte juridice și c) texte legislative sau normative conținând acte ale parlamentului, acorduri, tratate etc.

Textul-sursă fiind unul în domeniul juridic, este caracterizat de anumite trăsături specifice - gramaticale, lexicale și terminologice. Pentru a avea o traducere bună și, de asemenea, pentru a face procesul mai ușor, este nevoie ca traducătorul să cunoască și să urmărească câțiva pași elementari; de exemplu, de a citi, în primul rând, întregul text pentru a face o idee generală a textului, de a-l analiza, în al doilea rând, din perspectiva unui traducător, adică specificitatea textului, apoi de a observa ce terminologie sau ce fel de registru și stil de exprimare a ideilor să fie folosite și, nu în ultimul rând, intenția traducătorului să fie clară. Textul-sursă este o hotărâre juridică cu scop informativ și executiv răspunzând unei cereri adresate Curții și care are ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare privind libera circulație a lucrătorilor, procedura de anulare în tot sau în parte a datoriilor, debitorul ca persoană fizică și reglementarea națională care condiționează acordarea unei măsuri de anulare a datoriilor bazată pe domiciliu. Tipul descriptiv de text este static, cu accent pe ver-

be și adjective specifice domeniului. Aceste texte, de obicei, utilizează caracteristici limbajului specializat, precum substantive specifice și verbe cu nuanță imperativă care nu sunt comune altor tipuri de texte. Un factor de încetinire a învățării unei limbi străine, din cauza folosirii mai îndelungate și intense a limbii materne: „Nu traduce niciodată: interpretează” [2].

Limbajul este un ansamblu care utilizează sistemul complex al limbii, dar care, în interiorul acestei limbi, a stabilit un cod și și-a organizat un sistem propriu. Fiecare limbaj utilizează într-o anumită măsură complexitățile sistemelor organizaționale – fonologia, morfologia, sintaxa, stilistica – organizând o rețea terminologică de semnificații pornind de la resursele lexicale ale limbii comune în scopul de a exprima noțiunile și de a conceptualiza sistemele specifice domeniului avut în vedere. Un limbaj precum limbajul juridic utilizează toate sistemele formale ale limbii, dar are și o rețea terminologică ce cuprinde noțiunile specifice domeniului său. Este vorba așadar despre un limbaj special sau specializat, calificat uneori drept *sociolect*, *tehnolect*.

De cele mai multe ori se preferă însă întrebuintarea sintagmei *limbaj juridic*, deci a termenului *limbaj* în loc de *sociolect* sau *tehnolect*, având în vedere faptul că acesta nu reprezintă numai o serie de termeni tehnici utilizați pentru a descrie obiecte sau noțiuni, discursul juridic cuprinde elemente sintactice, lexicale, stilistice și semantice care îi sunt specifice și care trebuie folosite în împrejurări foarte precise. Este vorba de elemente de limbă, constituite în unități foarte greu de divizat și pe care lingvistica le separă numai atunci când își propune analiza lor.

Abordarea interdisciplinară a limbajului juridic a dus la conturarea a două noi domenii de cercetare – lingvistica juridică și semiotica juridică. Domeniul semioticii juridice vizează – din perspectiva lingvistului – descrierea discursului / textului juridic prin raportare la o gramatică și un dicționar de specialitate. Primul model semiotic aplicabil dis-

cursului juridic se găsește într-un studiu consacrat argumentării în domeniul dreptului. În sens strict, lingvistica juridică presupune examinarea celor două componente esențiale ale limbajului dreptului: vocabularul juridic și discursul juridic, domeniul ei fiind delimitat prin raportare la lingvistica generală și la știința dreptului.

Disciplina care este numită lingvistică juridică sau jurilingvistică, inițiată în spațiul francofon de Gérard Cornu, Jean-Claude Gémard, Louis Jolicoeur, care își atribuie ca obiect de studiu, limbajul juridic sub cele două aspecte care îl definesc, și anume: terminologia juridică și discursul juridic. Acest domeniu începe să fie introdus și la noi prin studii și cercetări cu caracter interdisciplinar ce investighează modul în care dreptul folosește limba pentru a construi, pornind de la resursele acesteia, un limbaj specializat cum este limbajul juridic. Sintagma *lingvistică juridică* este atestată într-un studiu adresat juriștilor, studio realizat de Barbu Berceanu. Potrivit autorului, această disciplină are ca obiect „activitatea lingvistică în domeniul dreptului, având în vedere cuvintele cu semnificație juridică, specifice vieții juridice”, fiind precis delimitată de „activitatea dreptului în domeniul lingvistic, drept care atribuie cuvintelor o valoare juridică independent de domeniul în care se aplică”. În sfera de preocupări a lingvisticii juridice ar intra, așadar, studierea terminologiei juridice – „atât cea folosită de public, cât și cea de utilitate mai restrânsă, a specialiștilor și practicienilor dreptului [...] în vederea alegerii termenilor cei mai economici și mai adecvați (ca apartenență semantică și ca posibilități flexionare) și a găsirii celei mai științifice definiții”, lingvisticii juridice revenindu-i și sarcina elaborării dicționarilor juridice.

O cercetare recentă în acest domeniu examinează în ce măsură normele juridice și actele de justiție respectă normele limbii literare moderne, precum și abaterile săvârșite de la ele, care îi știrbesc din claritate, precizie și accesibilitate.

Cu privire la abordarea studiului terminologiei juridice, unii lingviști sunt de părere că alături de perspectiva diacronică, respectiv stabilirea etapelor de constituire a terminologiei juridice, de o deosebită importanță și utilitate este cercetarea inventarului de termeni juridici pentru diferite epoci și a funcționării lui sincronice.

Terminologia juridică cristalizează în forma sa actuală „evenimentele” lingvistice cele mai importante care au avut loc anterior, studiul acestora interesând cu precădere istoria limbii. De asemenea, stadiul actual al terminologiei juridice se înscrie într-o fază determinată de evoluția acesteia, fiind expresia cercetării sincronice, în timp ce istoria acesteia ține de diacronie. Este vorba, așadar, de două abordări metodologice diferite.

De asemenea, în studiile consacrate acestor termeni, se observă intenția de a nu rămâne într-o perspectivă strict lingvistică, ci de a asocia termenii, ori de câte ori este posibil, cu fenomenele sociale, culturale și politice. În același timp, atenția este îndreptată către legătura strânsă care se stabilește între științele limbajului și realitatea lingvistică pe de o parte, iar pe de altă parte, între drept și terminologia sa.

Mișcarea de reformă în a acorda prioritate vorbirii într-o limbă străină față de scriere a accentuat rolul limbii ca vehicul al comunicării, a insistat pe necesitatea contextualizării actelor de vorbire și a culminat, în privința rezervelor în folosirea traducerilor, cu punctul de vedere exprimat prin metoda audio-linguală (traduceri doar la nivel avansat și fără vreun scop comunicativ) și abordarea comunicativă (traduceri acceptate doar dacă sunt strict necesare și fără a li se recunoaște vreun rol comunicativ în învățarea limbii străine). [3]

În ceea ce privește folosirea termenilor și expresiilor latinești, deși în limbajul curent prezența lor începe să se facă din ce în ce mai puțin simțită, ea se menține în domeniul dreptului și în unele domenii precum biologia, medicina, teologia, latina fiind

în acest caz un instrument al comunicării științifice, metaforic spus „amprenta universalității”. Influența Dreptului Roman și implicit a limbii latine asupra lexicului juridic a fost covârșitoare. Romanii au fost primii în istoria omenirii care au elaborat o știință și o tehnică juridică. Fondul latin constituie baza terminologiei dreptului aparținând tradiției romaniste sau civiliste, din care face parte și dreptul românesc. Acești termeni, locuțiuni și adagii dețin o foarte mare densitate informațională, evitându-se în acest fel recurgerea la perifraze laborioase: *res iudicata pro veritate accipitur* „lucrul judecat e acceptat ca exprimând adevărul”, *onus probandi incubat actori* „sarcina probei revine reclamantului” (regula fundamentală a procedurii de judecată), *testis unus, testis nullus* „un singur martor echivalează cu lipsa de martori” etc.

Lexicul juridic latin cuprinde trei categorii de elemente:

1. cuvinte, unități lingvistice de bază: substantive simple (*erratum*, pl. *errata*) sau compuse (*persona grata*), verbe (*confer*, *exit*), adverbe (*gratis*, *idem*), adjective (*nullius*);

2. sintagme, locuțiuni, cele mai frecvente fiind locuțiunile adverbiale: *in extenso*, *manu militari*, *urbi et orbi* etc.;

3. adagii, propoziții sau fraze constituind un întreg de sine stătător și invariabil, folosite pentru bogata lor încărcătură semantică: *Dura lex, sed lex*, *Jus est ars boni et aequi*, *Nulla poena sine lege*, *Testis unus, testis nullus* etc. Printre termenii și expresiile latinești utilizate în limbajul juridic, remarcăm o seamă de expresii folosite frecvent în limba comună: *ad litteram*, *in abstracto*, *ab initio*, *corpus*, *in fine*, *mutatis mutandis*, *sine qua non*, *stricto sensu*, *sine die*, *sui generis* etc.

Distincția între lexicul comun și lexicul specializat presupune raportarea la *totalitatea lexicului unei limbi*. Delimitarea ține seama de mai multe criterii interdependente: circulația sau frecvența cuvintelor,

factorul stilistico-funcțional (interesul grupelor de vorbitori în funcție de profesia și apartenența social-culturală).

Este evidentă importanța unui nucleu lexical comun oricărei comunicări dintr-o limbă dată, indiferent dacă este numit: limbă generală, vocabular comun, vocabular fundamental sau, mai precis, fond principal lexical sau vocabular reprezentativ. Limbajele specializate sau terminologiile sunt diversificate, individuale, relative independente. Studiul lor presupune, deci, o abordare specială, proprie fiecărei terminologii care își identifică, în primul rând, trăsăturile definitorii.

Limba comună este reprezentată de totalitatea cuvintelor și îmbinărilor de cuvinte care se folosesc în mod curent, în timp ce lexicului specializat îi aparțin toate elementele lexicale care sunt, într-un mod sau altul, legate de o activitate specifică, de un domeniu științifico-profesional, și care sunt folosite de un grup de vorbitori în comunicarea lor scrisă sau orală, în cadrul unui domeniu al existenței sociale, profesionale și culturale. El are o sferă de întrebuințare limitată și, în consecință, este înțeles doar de un grup social strict determinat. De asemenea, relațiile existente între lexicul comun și cel specializat fac posibilă deplasarea unităților lexicale dintr-un registru în celălalt. Pe de o parte, vocabularul specializat atrage prin specializare și transfer elemente curente ale lexicului comun, iar pe de altă parte, el împrumută altor arii lexicale termeni, care pot fi supuși unei alte specializări sau unui nou transfer metaforic. În principal, prin limitarea câmpului obiectual-noțional, cuvintele din lexical comun pot trece în componența lexicului specializat.

În cazul limbajului juridic, o legătură foarte strânsă între acesta și limba comună se stabilește la nivelul cuvintelor care au unul sau mai multe sensuri comune și un sens specializat: este vorba de cuvinte, în general, polisemantice, create fie prin dezvoltarea unui sens juridic, alături de sensul sau sensurile din

limba comună (*amprentă, incident, parchet*), fie prin extensia semantică a anumitor termeni juridici prin excelență (*alibi, crimă, pledoarie*). Există și termeni care au un sens juridic, precum și unul sau mai multe sensuri aparținând altor limbaje specializate (*anchetă, ordonanță, recidivă*) și termeni aparținând exclusiv limbajului juridic (*achiesa, casație, extrăda*). Sintagmele *lexic specializat (lexic de specialitate)* sunt folosite frecvent ca sinonime pentru sintagmele *vocabular specializat (vocabular de specialitate)*, deși mai mulți lingviști (Ullmann, Baldinger, Coșeriu) fac distincția între *lexic*, prin care se înțelege ansamblul cuvintelor pe care o limbă le pune la dispoziția vorbitorilor, și *vocabular* considerat ansamblul cuvintelor utilizate de un vorbitor, cuprinzând deci numai o parte a lexicului desemnând numai un domeniu din vasta realitate pe care o acoperă lexicul. Astfel de „domenii” care se pretează la inventariere și la descriere sunt, spre exemplu, *vocabularul juridic, vocabularul politic (sau social-politic), vocabularul economico-financiar, vocabularul sportiv, vocabularul aviației, al marinei* etc. R. L. Wagner propunea folosirea termenului de *lexic* pentru definirea unităților semnificative din planul limbii (*langue*), iar pe cel de *vocabular* pentru o parte a lexicului actualizat în vorbire (*parole*). Pe de altă parte, unii cercetători stabilesc o opoziție între *lexicul limbii* și *vocabularul unui text dat* atunci când fac ceea ce numim statistică lexicală. În lingvistica, aceste distincții, de dată relativ recentă, se fac de când a început să se aplice metoda statistică în descrierea vocabularului, cei doi termeni – *lexic* și *vocabular* – sunt adesea considerați sinonimi și sunt folosiți în mod alternativ. În prezent, vocabularele specializate sunt studiate în cadrul disciplinei mai noi, *terminologia*, care analizează logica cunoștințelor, ierarhia conceptelor, codajul lingvistic și non-lingvistic și problemele creației de cuvinte necesare diverselor domenii profesionale. Aceasta reprezintă de asemenea și un ansamblu de termeni sau cuvinte specia-

lizate aparținând unui subsistem lingvistic, termenii caracterizându-se prin univocitate, non-ambiguitate și relații lexico-semantice proprii. Se delimitează astfel, în primul rând, *terminologia* ca știință interdisciplinară și *terminologiile*, limbaje de specialitate cu un corpus de termeni corespunzând diverselor domenii de activitate.

Această legătură este justificată pe planul teoretic: unitatea de bază a terminologiei fiind termenul, termenul juridic nu dobândește și nu dezvoltă o semnificație decât la nivelul exprimării dreptului, deci în textele juridice.

Traducerea juridică este o traducere cu un scop special, și anume, de a păstra sensul textului sursă și de a conduce la aceleași rezultate în practică. După Robinson, traducerile sunt „activități inteligente, care implică procese complexe ale conștiinței precum și învățarea inconștientă” [4]. Aceasta se încadrează într-o categorie de specialitate, a traducerii tehnice, deoarece implică utilizarea unui limbaj special (un punct de vedere tehnic a LSP) într-un context tehnic, și anume cel al legii. Prin urmare, limbajul juridic se distinge atât de limbajul comun cât și de limbajul special al altor domenii. Limbi diferite împart spațiul semantic în moduri diferite. Acest aspect exclude posibilitatea de a se găsi o echivalență deplină între termeni. Teoria traducerii limbajului juridic ne ajută pentru depistarea unei serii de alternative și posibilități în realizarea acesteia în practică. În traducerea juridică, mulți cercetători au depistat o echivalență juridică a termenilor, în măsura în care același efect juridic poate fi produs în textul tradus, în timp ce fidelitatea este menținută în textul sursă. Această tehnică este descrisă ca fiind o procedură care ocupă spațiul dintre limba sursă (SL) și limba de traducere (TL), și este adesea menționată ca fiind o echivalență funcțională. Atunci când se ocupă de documente legale, cum ar fi contractele, traducătorul trebuie să se concentreze pe abordarea comunicativă, care este orientată TT.

Traducere juridică poate deveni necesară în mai multe situații și cel mai important, pentru diferite scopuri. Un text de lege ar putea avea nevoie de o traducere în scopuri informative și prescriptive, cu diferențe de rezultate în ceea ce privește forța juridică. Traducerea ar putea fi necesară la nivel internațional, în timpul unui tratat bilateral sau multilateral, care implică părți ce vorbesc limbi diferite, sau în timpul scrierii unui contract, pentru același motiv; precum și la un nivel intern, în cazul unei țări bilingve sau multilingve, pentru reglementarea litigiilor între oameni aparținând diferitelor comunități lingvistice.

Texte cu caracter neobligatoriu - cum ar fi hotărârile judecătorești - pot fi traduse la fel de bine, creând un precedent în țările de drept comun și pentru un scop informativ în celelalte. Având în vedere că sensul textelor juridice este determinat de contextul juridic, ar trebui să se țină seama de criteriile legale atunci când se selectează strategia cea mai potrivită pentru o traducere. Se susține ideea conform căreia traducerea juridică ar trebui să formuleze două versiuni egale pentru același instrument, pentru puritate lingvistică în limitele de echivalență juridică. Este destul de clar faptul că traducerea nu este doar o simpla transpunere. [5] Aceasta este o declarație universal valabilă pentru traducere în general, și pentru traducerile juridice, în special. Când traduce un limbaj legal, traducătorul trebuie să transmită nu numai o traducere lingvistică, ci și una juridică, ceea ce înseamnă ca ceea ce ar trebui să fie tradus, nu este textul în sine, ci cuvintele mesajului legal exprimat. Este tipic pentru traducerea juridică să aibă de-a face cu mai mult de un sistem juridic, astfel că traducerea ar trebui să fie nu numai terminologică, dar, de asemenea, și conceptuală. Prin urmare, traducătorii ar trebui să poată produce un text ușor de înțeles, nu numai din punctul de vedere al cuvintelor, cât și în ceea ce privește ideile. O traducere literală pune accentul pe terminologie, înlocuind cuvinte și expresii ale

limbajului sursă, cu echivalenți. Dar acest lucru nu poate fi realizat atunci când se lucrează pe documente legale, deoarece mai multe implicații sunt în joc, mai ales contextuali. Acesta este motivul pentru care o traducere juridică este în esență un proces de traducere al sistemelor juridice, ce aduc un alt considerent în discuție: întrepătrunderea traducerii juridice cu dreptul comparat. Este greu de spus care disciplină este un instrument pentru cealaltă, deoarece traducătorii juridici au nevoie de tehnicitatea avocaților pentru a disipa îndoielile conceptuale. Cu toate acestea, avocații cer, în multe cazuri, ajutorul traducătorilor atunci când se confruntă cu probleme terminologice sau lingvistice.

Problema echivalenței în traducere juridică echivalența terminologiei își are originile în diferite traduceri juridice. Prima etapă în traducerea conceptelor juridice, sugerează studierea sensului limbii sursă și a termenului legal care urmează să fie tradus. După ce a comparat sistemele juridice implicate, traducătorul trebuie să caute un termen cu același conținut în sistemul juridic al limbii țintă. Echivalența urmărește să ofere sens și semnificații egale terminologiei a două limbi diferite. De asemenea, se străduiește să obțină același efect juridic, care se bazează pe interpretarea juridică a informațiilor textului sursă. O echivalență cât mai apropiată - se produce atunci când concepte juridice în două limbi diferite, împărtășesc cele mai multe dintre caracteristicile lor primare și suplimentare.

Echivalența parțială - apare atunci când conceptele legale în două limbi diferite, sunt destul de similare, iar diferențele pot fi clarificate (de exemplu, prin extindere lexicală). De exemplu, directorul pe termen lung, nu trebuie să fie membru al Consiliului de Administrație pentru a deține acest titlu în Polonia, dar în Marea Britanie, aceasta este o cerință necesară. Non-echivalența - se produce atunci când niciunul (sau doar câteva) dintre cele mai importante aspecte ale conceptelor juridice din cele două limbi coincid.

De asemenea, se produce atunci când nu există un echivalent funcțional în sistemul juridic țintă pentru un context specific al unui text sursă (ST). Cel mai bine este ilustrat acest tip de echivalență funcțională în certificatele de contractare cu informații suplimentare în sistemele de pensii, pentru că se referă la o opțiune acordată anumitor angajați. Acest tip de contract nu există în tradiția juridică a multor țări. Echivalența alternativă și metodele de traducere Atunci când un traducător nu poate folosi un echivalent funcțional, deoarece ar putea duce la o interpretare greșită (la fel ca și în cazul non-echivalenței), el trebuie să selecteze o alternativă, un alt echivalent, pentru a servi ca un semnal pentru judecători, de exemplu, pentru a indica sistemul juridic din cadrul căruia face parte un anumit termen ce urmează a fi definit. Această metodă poate avea uneori un efect semnificativ asupra interpretării unui întreg text de tradus (TT). De exemplu, termenul *common-law wife* descrie o femeie care coabitează cu un bărbat ca soție a sa, fără a fi căsătorita cu el. Acest termen este adesea tradus în română ca concubină. În limba engleză, o *common-law wife* are anumite drepturi, și, în anumite aspecte ale legii, ea este recunoscută ca fiind echivalentul unei persoane căsătorite. Beneficiază de acest statut, cu scopul protecției împotriva violenței domestice, de exemplu, în timp ce în dreptul civil, o concubină nu are drepturi legale. Prin urmare, termenul concubina, nu oferă o corespondență legală precisă pentru traduceri oficiale, pentru a fi utilizată într-o instanță legală. Atunci când se utilizează un echivalent alternativ, o regulă importantă pentru traducere este că traducătorul juridic ar trebui să aibă în vedere principiul consecvenței limbii - folosind același echivalent pretutindeni referitor la o anumită noțiune juridică. În instanțele de judecată engleze, o diferență de terminologie implică o diferență de sens, și utilizarea de sinonime este contestată.

Cel mai eficient mod de a traduce termenii juridici, potrivit avocaților, este de a se folosi definiții și

parafraze descriptive, care vor compensa congruența terminologică, prin prezentarea informațiilor juridice într-o limbă neutră. Această metodă necesită un anumit grad de cercetare, cunoștințe generale relevante și instruire juridică din partea traducătorului. Avocații recomandă menținerea echivalentului funcțional, dar urmată doar de paranteza care conține termenul împrumutat, cu scopul de a face clar că termenul provine de la un sistem juridic străin. În situația în care un text legal se referă la un termen tehnic specific, acesta poate fi folosit ca un împrumut în textul tradus (TT). Împrumuturile fără explicații, modificate grafologic sau fonologic, trebuie evitate ori de câte ori un echivalent acceptabil există deja în sistemul juridic țintă. Traducătorii care se angajează în traducerea oficială a contractelor, care pot fi utilizate în instanțele judecătorești, sunt supuși unor factori sociologici și juridici, ce condiționează modul în care face traducerea. Poziția traducătorului are un grad de importanță semnificativă în alegerea metodei de traducere, urmată de transferul terminologiei juridice în traduceri oficiale.

Există diferite coduri de etică și legi pentru a monitoriza traducerea ca profesie, legi care reglementează relațiile traducătorului cu clienții sau cu alți traducători. Aceste coduri sunt impuse de guvern sau de asociațiile profesionale ale traducătorilor. În scopul de a traduce terminologia contractelor oficiale cu precizie, chiar dacă acestea sunt scrise în diferite tradiții juridice, este necesar să se înțeleagă aceste tradiții, deoarece principala provocare a traducătorului juridic este incongruenței sistemelor juridice. Sistemul juridic polonez, de exemplu, se bazează pe dreptul roman, în timp ce Marea Britanie nu are o constituție scrisă. Datorită faptului că tradițiile și istoria poloneză și engleză au puține în comun, limbajul juridic a fost supus diferitelor influențe. Limbajul juridic englez își are rădăcinile în limbile latină, greacă, franceză, anglo-saxonă, în timp ce terminologia poloneză provine din limba latină și un

subgrup din limbile slave. Traducătorii oficiali au multe provocări de înfruntat, din cauza diferențelor mari din istoria legilor poloneze și engleze.

Înainte de traducerea contractelor ca documente oficiale care pot fi utilizate într-o instanță de drept, traducătorii ar trebui să stabilească modul în care acestea sunt definite în cele două sisteme juridice diferite, pentru a identifica scopul lor, și, prin urmare, impactul posibil asupra traducerii [6]. Cel mai important aspect pentru un traducător ar trebui să fie faptul că aceste contractele sunt acorduri legale, care servesc ca instrumente care conțin norme de conduită, iar acestea sunt interpretate în conformitate cu legea, indiferent de limba în care sunt scrise. Funcția și efectul ne permit să facem o distincție: atunci când lucrează pe texte juridice cu scop informativ, traducătorii sunt mai liberi în exprimare, decât atunci când lucrează cu contractele juridice, și trebuie să ia în considerare efectele pe care le va produce, fiind aplecat mai puțin spre personalizare și inițiativa stilistică. Această tendință a fost susținută de credința că cea mai importantă unitate care urmează să fie luată în considerare a fost cuvântul și, în consecință, prin modificarea formulărilor, efectul dorit ar putea fi ratat. În concluzie, traducătorul juridic este în mod constant sub presiunea a două forțe opuse, una - păstrând-l cât mai aproape posibil de textul original, cu respectarea regulilor pentru a se evita imprecizia, neînțelegerile și interpretări tendențioase, iar pe de altă parte - lăsând mai mult spațiu pentru a reformula mai mult sau mai puțin liber, concentrându-se mai mult pe înțelegerea mesajului.

Concluzii

Traducătorul poate alege fie o abordare lexicală sau literală, favorizând așa numita echivalență funcțională, și, prin urmare, o abordare mai interpretativă. Termenul tehnic tradus trebuie, prin urmare, să prezinte toate calitățile terminologice ale termenului

inițial. În frazele standard, foarte frecvent întâlnite în limbajul legal, traducătorul trebuie să caute expresii corespondente pentru exprimarea în limba țintă. Aici, regulile de joc devin mai inflexibile, ceea ce face posibilă lăsarea frazei netradus, lucru nu doar posibil, ci uneori chiar recomandabil. În astfel de circumstanțe, traducătorul trebuie să ofere o explicație pentru ea, în paranteze sau cu o notă. Se pare că producerea de versiuni complet identice cu originalul este imposibil. Poate suna evident, dar nu este. Limba este un produs al culturii, și, ca atare, răspunde la nevoile acelui mediu special [7]. Prin urmare, este imposibil de a avea două texte absolut egale, nu numai în ceea ce privește cuvintele (echivalența literală fiind imposibilă), dar și de sens, deoarece unele concepte nu pot avea un corespondent perfect în limba, cultura și sistemul juridic țintă.

Terminologia juridică reprezintă un cod metalingvistic, riguros definit, în interiorul căruia cei mai evidenți sunt termenii care desemnează funcții, relații și instituții sociale sau care exprimă un ordin, o decizie, o cerință. Termenii din această categorie se caracterizează prin univocitate semantică, semnificație obiectivă și închisă, datorită faptului că în procesul receptării, semnificația, decodificată în aceleași împrejurări cu elaborarea textului nu poate fi decât acceptată sau respinsă. O altă particularitate este caracterul istoric al semnificației care rămâne obiectivă și constantă într-un cadru socio-politic și juridic strict definit, ceea ce explică schimbările surprinzătoare care intervin câteodată în evoluția terminologiei de specialitate [8]. Chiar dacă pragul accesi-

bilității termenilor juridici a crescut în timp, datorită nivelului mai ridicat de instruire al populației, pentru un „nespecialist” există totuși dificultăți în procesul de receptare și utilizare adecvată a acestora.

Referințe bibliografice

1. F. von SCHLEIERMACHER (1998, p. 47). 'Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens'. În W. Wilss, *The Science of Translation. Problems and Methods*. Tübingen, Günther Narr, 2003, p. 33.
2. TITONE, R. *Teaching Foreign Languages: An Historical Sketch*, 1997, p. 100-1; J. C. Richards, T. S. Rodgers, *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge, 2009, p. 10.
3. RICHARDS, J. C., RODGERS, T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge, CUP, 1991, p. 15.
4. ROBINSON, D. *Becoming a Translator: An Introduction to the Theory and Practice of Translation. Practice of Translation*, London, Routledge, 2003, p. 49.
5. ALTAY, Ayfer (2002) *Difficulties Encountered in the Translation of Legal Texts*, Translation Jur.
6. HAMMOND, Matt (1995) *A New Wind of Quality from Europe: Implications of the Court Case*.
7. HILTUNEN, Risto (1999) *Aspects Past and Present of the Language of the Law*, Academic Bookstore.
8. NIDA, Eugene (2011) *Principles of Correspondence* in L. Venuti (ed), *The Translation Studies Reader*, Routledge: London and New York.
9. SARCEVIC, Susane (2014) *Insights Into Specialized Translation*, Peter Lang Publishing.
10. EMIL, P. *Dicționar de termeni juridici uzuali* – București: Editura Proteus. 2016.